

PRESTATIEMANAGEMENT VOOR BIODIVERSITEITSHERSTEL

DOELGERICHT STUREN, EERLIJK BELONEN

SAMEN VOOR
BIODIVERSITEIT

SAMENVATTING

DE HELE SAMENLEVING HEEFT BAAT BIJ BIODIVERSITEITSHERSTEL

We wonen inmiddels met meer dan zeven miljard mensen op aarde en het aantal groeit verder. Tegelijkertijd keldert het aantal soorten planten en dieren met de dag. Die trend moeten we keren: wij mensen hebben de ecosysteemdiensten van de natuur hard nodig. Gevarieerde planten- en dierengemeenschappen zijn essentieel voor een gezonde leefomgeving en genoeg voedsel voor iedereen. Herstel van biodiversiteit vraagt inspanningen voor allerlei duurzaamheidsdoelen: minder uitstoot van CO₂, stikstof en andere schadelijke stoffen, betere bodem- en waterkwaliteit, meer en betere leefgebieden voor wilde dieren en planten, goede verbindingen tussen leefgebieden, et cetera.

GRONDGEBRUIKERS KUNNEN DE BIODIVERSITEIT HERSTELLEN

Grondgebruikers - en met name boeren - hebben grote invloed op de biodiversiteit. Zij hebben de mogelijkheid de fysieke omgeving te verbeteren, zodat er weer meer planten en dieren kunnen leven. Daarmee dragen ze bij aan een groot maatschappelijk belang. Iedereen is nu aan zet om ervoor te zorgen dat grondgebruikers deze prestaties ook kunnen leveren.

MET KPI'S KUNNEN WE PRESTATIES VOOR BIODIVERSITEITSHERSTEL BELONEN

Wij stellen voor prestatie management in te voeren voor biodiversiteitsherstel: doelgericht sturen en belonen met kritische prestatie-indicatoren (KPI's). Grondgebruikers ontvangen een beloning als hun prestatie bijdraagt aan de KPI's. Omdat alle belonende partijen dezelfde KPI's hanteren, blijft de administratieve last beperkt en is stapeling van beloning mogelijk. Verschillende partijen - waaronder banken, zuivelondernemingen en provinciale overheden - experimenteren hier al mee.

DOE MEE

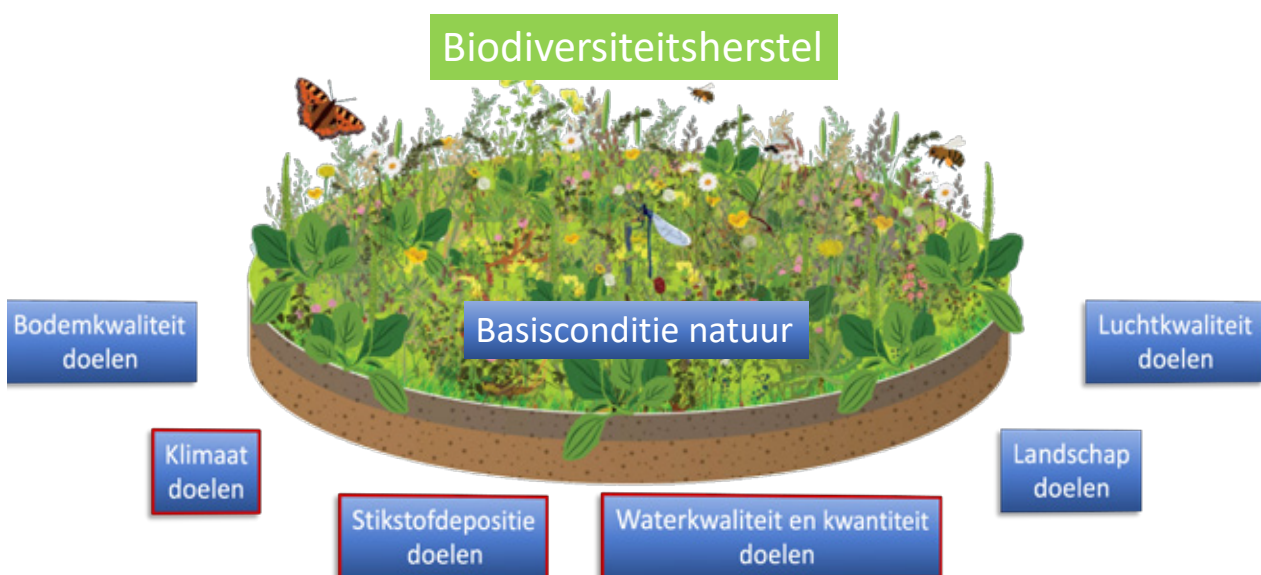
We roepen je op mee te werken aan één integraal KPI-instrument voor duurzaamheidsdoelen: help mee om het instrument verder te ontwikkelen en in praktijk te brengen. Zo stellen we een grote groep grondgebruikers in staat bij te dragen aan het herstel van de biodiversiteit.

BIODIVERSITEIT: DE OPTESOM VAN ALLE DUURZAAMHEIDSPRESTATIES

Biodiversiteit gaat over de grote variatie van soorten op aarde, van eencelligen tot zoogdieren, van mossen tot planten en bomen. Die grote variatie is zo belangrijk, omdat juist het grote aantal verschillende soorten samen een ongelooflijk sterk en veerkrachtig netwerk vormt. Direct sturen op een grotere biodiversiteit is maar heel beperkt mogelijk. Je kunt natuurlijk een nieuwe soort uitzetten, maar die soort kan zich alleen handhaven als alle leefomstandigheden gunstig zijn. Sturen op biodiversiteit is dan ook vooral sturen op die goede leefomstandigheden.

Goede leefomstandigheden bestaan bijvoorbeeld uit een goede milieukwaliteit (lucht, water en bodem), de aanwezigheid van gevarieerde leefgebieden (zoals verschillende type bossen, moerassen, ruigtes, natuurlijke oevers, enzovoort), goede verbindingen tussen die leefgebieden en tussen grote natuurgebieden (via water, land en lucht) en natuurlijke processen (zoals regelmatige overstroming van oevers, een hoog winterpeil en een laag zomerpeil in meren, natuurlijke begrazing). Ook het beperken van klimaatverandering is van groot belang voor de biodiversiteit, omdat door klimaatverandering allerlei soorten hun leefgebied verliezen. Wat we bereiken met biodiversiteit is de optesom van onze prestaties voor alle duurzaamheidsdoelen.

Herstel van de biodiversiteit vraagt goede prestaties voor verschillende duurzaamheidsdoelen.

GRONDGEBRUIKERS BEÏNVLOEDEN DE BIODIVERSITEIT

Voor substantieel herstel van de biodiversiteit moeten de leefomstandigheden voor soorten in het hele land toenemen. Nederland bestaat voor een groot deel uit landbouwgrond. Daar is de biodiversiteit nu heel laag, maar er valt juist veel winst te behalen. Op de landbouwgrond zelf door het water en de bodems schoner te maken. Voor omringende natuurgebieden door minder stikstof uit stoten, verdroging tegen te gaan en aantrekkelijke verbindingzones te creëren. En zelfs voor natuur ver weg: als onze boeren op eigen grond de kringlopen sluiten, dragen ze niet meer bij aan grootschalige ontbossing voor het verbouwen van soja in Zuid-Amerika.

Boeren en andere grondgebruikers hebben dus een belangrijke sleutel in handen om de biodiversiteit te vergroten. Ze hebben geen invloed op het aantal grutto's op hun land en het aantal soorten libellen boven hun sloten. Ze hebben wel invloed op de kwaliteit van de leefgebieden voor deze en andere soorten op hun eigen grond en in natuurgebieden in Nederland en wereldwijd. Door keuzes in de bedrijfsvoering bepalen ze in hoge mate de biodiversiteit. Bewust of onbewust, direct of indirect. En daarmee hebben zij ook de mogelijkheid grote stappen te maken met het biodiversiteitsherstel.

VOOR WAT HOORT WAT: BELONEN VOOR BIODIVERSITEITSHERSTEL

Als grondgebruikers hun bedrijfsvoering aanpassen om bij te dragen aan biodiversiteitsherstel, is dat in het belang van de hele samenleving. Op langere termijn komt meer biodiversiteit aan veel functies ten goede, ook aan toekomstbestendige en volhoudbare landbouw. Op korte termijn kunnen sommige prestaties kosten besparen, maar vaak kosten ze de grondgebruikers geld.

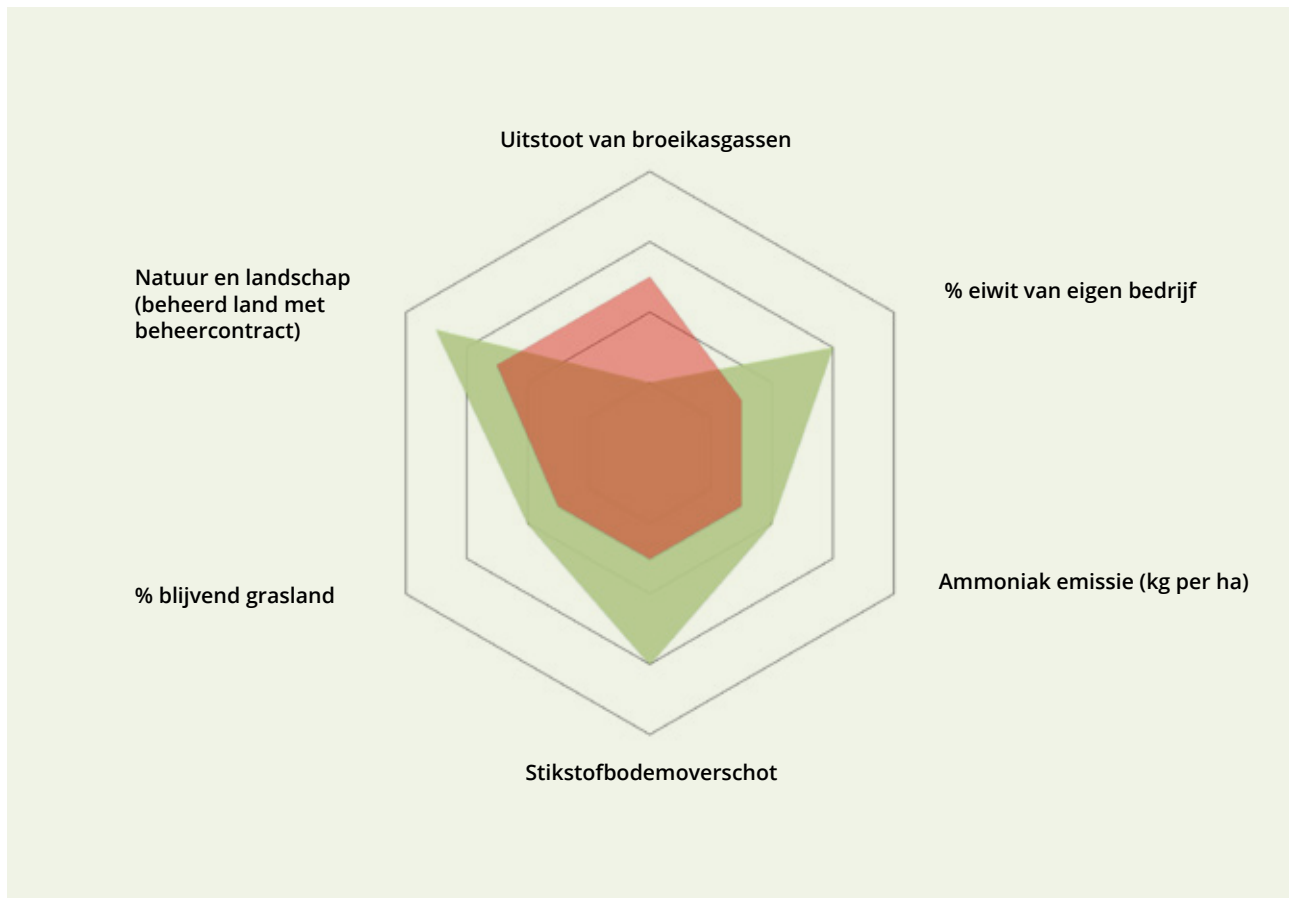
Ook moeten grondgebruikers risico's nemen door van bekende werkwijzen over te stappen op nieuwe, onbekendere werkwijzen. Als grondgebruikers op die manier prestaties leveren voor biodiversiteitsherstel, moet daar een eerlijke en navolgbare beloning tegenover staan.

STUREN ÉN BELONEN MET PRESTATIEMANAGEMENT

Prestatiemanagement betekent: de gewenste doelen bereiken door de prestaties op alle relevante niveaus te verbeteren. Bedrijven passen dit al tientallen jaren toe. Kritische prestatie-indicatoren (KPI's) zijn een essentieel onderdeel van prestatimanagement: ze maken de prestaties meetbaar en kwantitatief. KPI's geven aan welke prestaties precies nodig zijn voor het behalen van de einddoelen. Een KPI voor biodiversiteit kan bijvoorbeeld de uitstoot van broeikasgassen of het percentage blijvend grasland zijn.

Je kunt KPI's gebruiken om te sturen op de juiste prestaties voor biodiversiteitsherstel, maar ook om een passende beloning te geven voor die prestatie: door de prestatie van een specifieke grondgebruiker te koppelen aan een waardering voor die prestatie. Een grondgebruiker wordt dus niet beloond voor het aantal grutto's op zijn land, maar op meetbare prestaties voor het creëren van een gunstige leefomgeving voor de grutto. Bij iedere KPI hoort een drempelwaarde (de minimale waarde om geen negatief effect op de biodiversiteit te hebben) en een streefwaarde (de waarde die nodig is om het einddoel te bereiken). Daar is de prestatie aan af te meten.

Met het KPI-systeem weten grondgebruikers welke prestatie op elke KPI nodig is voor het voldoen aan de drempelwaarde. Belonende partijen kunnen bepalen voor welke prestaties op elke KPI ze grondgebruikers willen belonen of waarderen. Grondgebruikers kunnen zo zelf kie-

Voorbeeld KPI's voor melkveehouderij

Rond dit spinnenweb staan KPI's die momenteel worden gebruikt in de melkveehouderij. De buitenste lijn van het web is de streefwaarde, het rode vlak laat de drempelwaarde zien. Het groene vlak geeft weer hoe dit bedrijf presteert voor de verschillende KPI's.

Deze boer presteert voor bijna alle KPI's boven de drempelwaarde. Voor de KPI Natuur en landschap behaalt hij of zij zelfs de streefwaarde, de maximale prestatie. Deze boer kan vooral veel winst behalen door de uitstoot van broeikasgassen te verminderen: die prestatie ligt nog onder de drempelwaarde.

zen welke prestaties ze willen leveren en welke maatregelen ze inzetten voor het verkrijgen van een beloning.

INTEGRALE AANPAK VOOR DUURZAAMHEID

Maatregelen en voorschriften voor duurzaamheid kunnen elkaar in de weg zitten. Een maatregel of regel die alleen inspeelt op bodemkwaliteitsverbetering kan bijvoorbeeld juist negatief uitpakken voor landschap of klimaat. Door te sturen en te belonen met KPI's komen alle

uitdagingen voor een grondgebruiker integraal in beeld. Als we de KPI's goed kiezen en de drempelwaardes in balans bepalen, borgen we dat een prestatie voor het ene duurzaamheidsdoel ook positief uitpakt voor de andere (of ten minste neutraal).

Met een integrale set KPI's voor alle duurzaamheidsdoelen voorkomen we dat grondgebruikers geconfronteerd worden met conflicterende eisen.

Hoe werkt het in de praktijk: de Biodiversiteitsmonitor Melkveehouderij

FrieslandCampina, Rabobank en het Wereld Natuur Fonds willen alle drie de biodiversiteit in landbouwgebieden herstellen, om verschillende redenen. Ze willen dit bereiken met een verdienmodel in de keten. Daarvoor hebben ze de Biodiversiteitsmonitor Melkveehouderij laten ontwikkelen.

De Biodiversiteitsmonitor Melkveehouderij werkt met zeven KPI's, zoals de emissie van broeikasgassen en ammoniak per hectare, het percentage eiwit dat van eigen land afkomstig is en het aandeel kruidenrijk grasland. De KPI's zijn zo gekozen dat de melkveehouder er zelf invloed op kan uitoefenen en geen afwenteling plaatsvindt op andere doelen (zoals voor klimaatverandering).

De melkveehouders houden zelf hun prestaties bij. Een certificeringsschema garandeert de betrouwbaarheid van de gegevens, zodat de beloner weet dat de opgegeven prestaties eenduidig, onafhankelijk en betrouwbaar gemeten zijn. Op basis daarvan kent de beloner de overeengekomen vergoeding voor de prestaties toe.

WIE KAN BELONEN, WIE KAN VERDIENEN

Verschillende partijen kunnen als beloner of verdiener meedoen aan het prestatie-managementsysteem voor biodiversiteit dat wij voor ogen hebben. Voorwaarde voor succes is dat alle partijen zich committeren om dezelfde integrale set KPI's als basis voor hun beloning te gebruiken.

Beloners zijn alle partijen zijn die een (financiële) bijdrage kunnen geven voor de maatschappelijk

prestaties van boeren en andere grondgebruikers voor de biodiversiteit. Voor maximaal effect op de biodiversiteit én het verdienvermogen van grondgebruikers, moeten zoveel mogelijk publieke én private partijen meedoen. Denk bijvoorbeeld aan overheden, coöperaties van landbouwproducten (zoals FrieslandCampina), banken, verpachters (zoals verzekeraars en beleggingsmaatschappijen) en natuurorganisaties.

De beloning kan een subsidie of vergoeding zijn, maar ook een hogere prijs voor producten, korting op rente of premie, gunstige ontwikkelmogelijkheden of toegang tot specifieke markten. Belangrijk is vooraf transparant te maken welke beloning tegenover welke prestatie staat en continuïteit te garanderen.

Verdieners kunnen boeren en andere grondgebruikers zijn, maar ook andere partijen die direct invloed uitoefenen op de biodiversiteit. Denk bijvoorbeeld aan natuurbeheerders.

NAAR ÉÉN PRESTATIESYSTEEM (GEEN WILDGROEI!)

Er is behoefte aan een verdienmodel voor biodiversiteit en duurzaamheid. Dat blijkt uit de belangstelling voor de Biodiversiteitsmonitor Melkveehouderij en initiatieven als Duurzame Melkveehouderij Drenthe, Brabant Bodem, de ontwikkeling van kringloopindicatoren door LNV en het keurmerk On the way to planet proof. In deze fase van experimenteren en leren is het logisch dat verschillende systemen tot ontwikkeling komen. En ook nuttig en noodzakelijk.

Uiteindelijk moeten we toe naar één landelijk toepasbaar systeem, om administratieve lasten van beloners en verdieners te beperken en om transparant te kunnen sturen op de einddoelen. Daarmee worden de prestaties en de beloningen 'stapelbaar'. De prestaties van alle grondgebruikers

kers zijn bij elkaar op te tellen. Daarmee is op ieder moment duidelijk hoe de prestaties er per gebied, regionaal en landelijk voor staan.

Het ideale prestatiesysteem voor biodiversiteitsherstel:

- één integrale set KPI's voor alle duurzaamheidsdoelen
- wetenschappelijk onderbouwde en meetbare indicatoren
- stapelbare doelen en prestaties: optelbaar per gebied, regio, provincie, landelijk
- beperkte administratieve lasten voor grondgebruikers
- transparante prestaties en beloningen
- streefbeeld als referentie (niet huidige situatie)

VERVOLG: DOE MEE

Werken aan biodiversiteitsherstel is urgent. We moeten er niet morgen, maar nú mee aan de slag. In het grondgebruik is veel winst te behalen. Daarom nodigen we je uit samen met ons een aantrekkelijk verdienmodel te ontwikkelen, op basis van prestatie management en door samen te werken aan doen-leren-beter doen.

Het succes valt of staat met de gezamenlijke inzet van beloners en verdiemers. Sluit je dus aan en bepaal mee hoe we de noodzakelijke omslag in de biodiversiteitstrend voor elkaar krijgen. Samen voor biodiversiteitsherstel.

TIPS

Doe mee aan de workshop 'KPI ontwikkeling voor biodiversiteit' van het Deltaplan.

Ga na hoe jouw bedrijf of organisatie kan bijdragen aan prestatie management voor biodiversiteitsherstel en neem contact op met Judy Koppenjan, judy.koppenjan@samenvoorbiodiversiteit.nl om je aan te sluiten

SAMEN VOOR BIODIVERSITEIT

Colofon

Deze oproep komt van de Stichting Deltaplan Biodiversiteitsherstel. Het is een samenvatting van het Position Paper 'Sturen op prestaties om biodiversiteit te verbeteren' dat u op onze website vindt: www.samenvoorbiodiversiteit.nl.

Coördinatie: Judy Koppenjan,
Stichting Deltaplan Biodiversiteitsherstel
Natasja Oerlemans, WNF NL

Tekst: Renske Postma,
www.dekrachtvantaal.nl

Vormgeving: Schuttelaar & Partners

December 2021

Kijk voor meer informatie over het Deltaplan Biodiversiteitsherstel op www.samenvoorbiodiversiteit.nl.

Heeft u een vraag of opmerking?
Stuur dan een email naar info@samenvoorbiodiversiteit.nl.

Postadres

Stichting Deltaplan Biodiversiteitsherstel
Bronland 12S
6708 WH Wageningen

VOLG ONS

